

Rodina FABRICIUS

má pôvod v Gemerí a vo Zvolene, pravdepodobne pochádza z Nemecka. Rodinní príslušníci - meštania evanjelického pôvodu boli oporou evanjelickej cirkvi, mnoho členov slúžilo ev. cirkvi ako farári a generácie boli užitočnými občanmi a vlastencami uznávanými pre ich službu vlasti. Rodina v roku 1621 obdržala od cisára Ferdinanda II. šľachtický zemiansky titul a od tej doby používala Leipzig vetva prvé meno Toth, Zvolenská vetva Toth Lipcéroöl (Slovenská Ľupča), kde zemianska rodina žila. Prvý šľachtic sa volal Balthazar Fabricius.

Posledný Merovský zeman - Agoston Fabricius toth lipcse (Fabrícus zo Slovenskej Ľupče (1826-1904) - Ladislavus Augustus Fabriczy (jedna z písaných foriem mena Fabrícus) sa narodil 14.01.1826 vo Físi (dnes Trávnica okres Nové Zámky), ako šieste dieťa Ladislava Fabriczyho a Sophie Lehner. V roku 1848 študoval v Budapešti. Pracoval ako zemský inžinier (megey mernök) na župnom úrade v Šahách. Šahy boli od roku 1820 sídlom Hontianskej župy.

Dňa 2.1.1970 sa oženil v Leviciach s Máriou Bolemanovou Derzeri (zemianska rodiny pôvodom z Derženíc, dnes okr. Bánovce n. Bebravou), nar. 1.11.1849 Levice – 30.7.1931 Bátovce, dcérou Jána Bolemana levického lekárnika. Agoston Fabricius ako evanjelik mal ohlášky v ev. chráme v obci Terany.

Rodina Bolemanová vlastnila 100 rokov lekárňu v Leviciach v mieste dnešného nákupného centra Ditúria. Z rodiny pochádzali levickí lekárnici a mnohí známi lekári.

Niekedy okolo roku 1870 odkupuje Agoston Fabricius kúriu v Merovciach a to od dedičov zemana Frigyes Matolay aliter Zolnay (Matolay zo Zolnej), ktorý ju postavil podľa zachovalého nápisu na tabuli umiestnenej na sýpke patriacej ku kúrii v roku 1867.

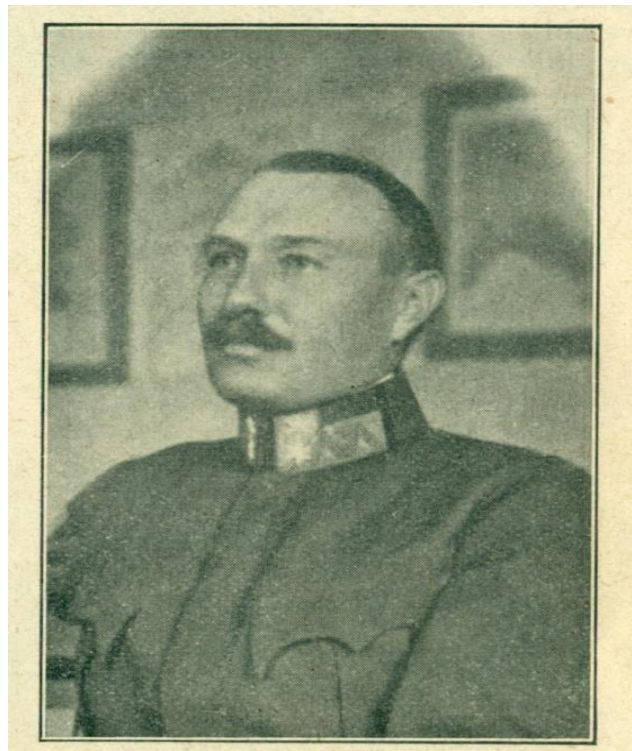
Agoston Fabricius s manželkou Máriou, rodenou Bolemanovou

Z manželstva sa narodilo 7 detí:

- **Ilona** – nar. pravdepodobne v roku 1871/72, vydatá za Jozefa Molnára, zomrela veľmi mladá.

- **Ladislav - László** (1873-1920), podplukovník, technický vynálezca, manželka Stefania Cmuchal, zomrel bezdetný v Mosonmagyaróvári. Vyštudoval vojenskú školu a slúžil v 15 – tom pešom pluku v Trenčíne. S veľkým talentom riešil technické problémy, bol autorom viacerých vojenských vynálezov, ktoré sa týkali pohyblivých vojenských terčov a modernizácie táborových kuchýň, ktoré armáda v druhej svetovej vojne hojne využívala. Všimlo si ho cisárske ministerstvo obrany a prevelilo ho do Budapešti, kde absolvoval štábny dôstojnícky kurz pre technických dôstojníkov. Rok pred vypuknutím prvej svetovej vojny bol odvelený do Dússeldorfu, kde sa v rámci 12 člennej skupiny venoval výskumu výbušnín. Cez vojnu pracoval ako vojenský expert a inšpektor tovární na zbrane. Pracoval takto až do novembra 1918 a pre svoju svedomitosť získal hodnosť plukovníka a tiež rad ocenení. V roku 1919 sa stal predsedom výboru pre likvidáciu zbraní. Nemohol dokončiť svoje poslanie, pretože náhle zomrel na španielsku chrípku v roku 1920.

- **Lazár (1876-1898)** – bol pravdepodobne postihnutý hrbáčik. Napriek tomu chodil rád na poľovačky. Pochovaný je spolu s otcom na cintoríne v Merovciach.

Rok 1898 (kedy bol uverejnený aj inzerát na vinič) bol pre rodinu Fabriciových obzvlášť tragický. Dňa 13. septembra 1898 Honti Lapok č. 37 (Šahanské regionálne noviny) uverejňujú správu, že u Agostona Fabricia v Merovciach horelo. Zhorelo celé humno, škoda bola veľká. Našťastie Fabriciovci majú majetok poistený a vypomôže aj pán Michal Grossman, ktorý zapožičia tri stohy sena. (Udalosť nezávisle potvrdil aj dnešný majiteľ L. Kováč, ktorý spomínal, že pri výmene strechy našli staré obhorené trámy).

Už nasledujúce vydanie Honti Lapok č. 38 o týždeň neskôr uverejňuje smutnú správu. Syn Agostona Fabricia z Meroviec, Lazár zomrel v Merovciach vo veku 22 rokov. Prechladol na poľovačke, ale skolil ho brušný týfus. Mladý nádejný človek študoval právo a mal už po rigorózných skúškach. Zarmútení rodičia a širšia rodina oznamujú, že pohreb bude 20. septembra v poobedňajších hodinách.

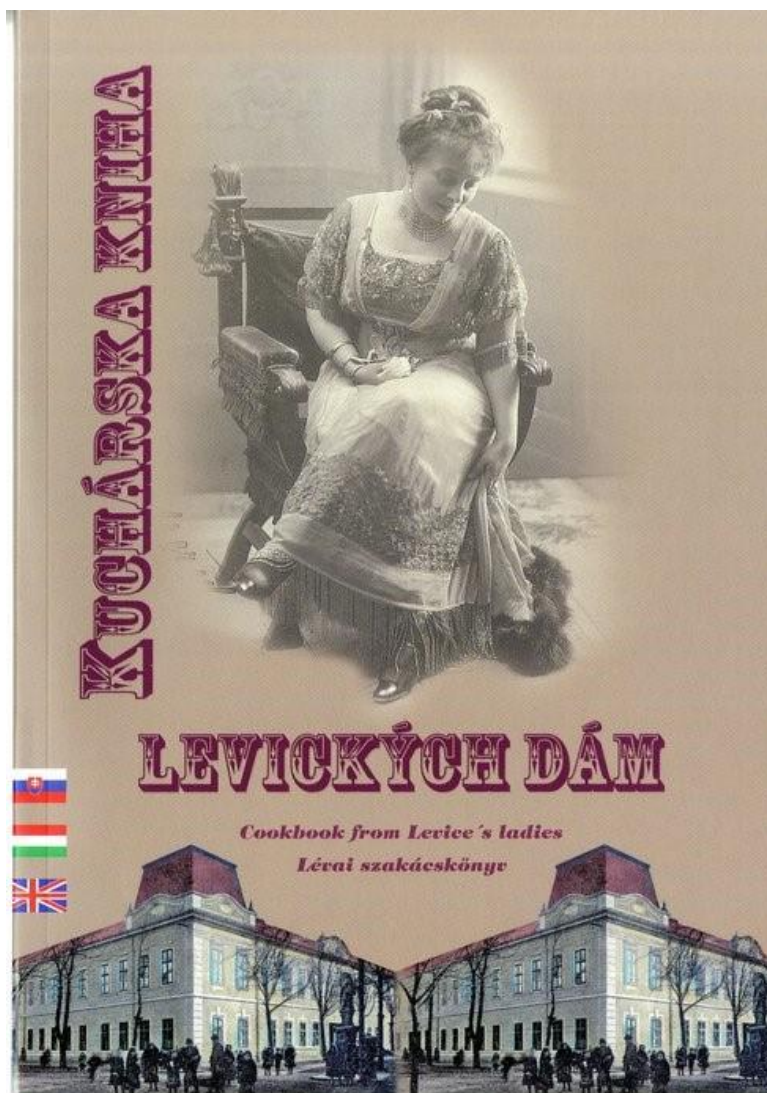
- **Gejza (*16.5.1878 Merovce)**, žil ešte v roku 1884, kedy zomrel Ján Boleman, otec Márie Fabriciusovej rod. Bolemanovej. Levické noviny Bars uverejnili nekrológ v ktorom uvádzajú pozostalých vnukov z Meroviec a to menovite: Ilku, Lázsla, Lázara, Gejzu a Dezidera. Viac o jeho osude nevieme.
- **Štefan Dezider** - používal druhé meno Dezider (8.4.1880-19.4.1945) pracoval ako notár a matrikár v Bátovciach v rokoch 1913-1920. V Bátovciach je zachovaný jeho dom, ktorý si tam postavil a na cintoríne v Bátovciach je možné vidieť aj jeho dodnes zachovaný hrob. Manželkou mu bola Alžbeta Fuchsová (dcéra ev. farára), zomrel bezdetný.
- **Imrich (*1884 Merovce - † august 1941 Secueni - Rumunsko)** spolu s Deziderom študoval podľa výročnej správy v rokoch 1894 – 1895 na evanjelickom gymnáziu v Banskej Štiavnici, neskôr v Budapešti a po ukončení štúdia pracoval ako veterinár v meste Margita. Manželkou mu bola Alžbeta Bónyi, mali 3 deti, potomkovia dodnes žijú v Budapešti.

- **Mária Margita** (volali ju Mariška), nar. 1886 v Merovciach - † 1941 Komárom, dnešné Maďarsko. Bola vydatá postupne za bratov Bélu Belcsáka - levického staviteľa, ktorý v roku 1916 zomrel na následky zranení v prvej svetovej vojne a v roku 1920 za Dr. Alexandra Belcsáka - levického advokáta. Z oboch manželstiev sa narodili 4 deti, potomkovia dodnes žijú v Budapešti.

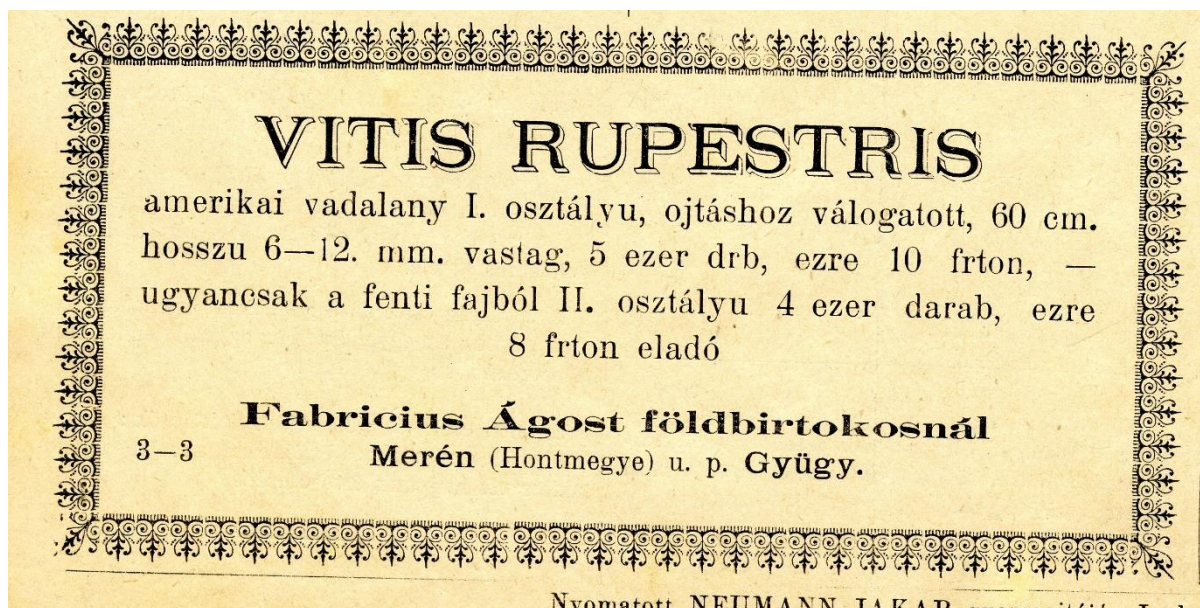
V roku 1926 vyšla v Leviciach útlá kuchárska knižočka s receptami od popredných levických dám. Výťažok z predaja bol určený rodinám, ktorých živitelia sa nevrátili z bojísk prvej svetovej vojny. V roku 2014 sa mesto Levice rozhodlo znovu vydať 50 receptov z tejto knižky pod názvom Kuchárska kniha levických dám. Jednou z autoriek receptov bola manželka advokáta Alexandra Belcsáka - rodáčka z Meroviec Mária Fabriciusová.

Rodina Fabricius vlastnila pozemky v Merovciach pravdepodobne v rokoch 1870 – 1912. Po roku 1912 dedičia Agostona Fabriciusa odpredali majetky merovským gazdom.

Agoston Fabricius vlastnil takmer celý merovský kopec na ktorom sú dodnes vinice, vrátane niekoľkých pivníc. Tieto sú však oveľa staršie - vysekané v mäkkom podlaží. Tradiuje sa, že slúžili skôr domácomu obyvateľstvu ako úkryt pred Turkami. Sú rôzne poprepájané, v niektorých sa vraj našli aj pece na pečenie chleba. Občas sa objavujú nové, dnes už zabudnuté.

Agoston Fabricius sa venoval pestovaniu viniča, ktorého sadenice boli po zničujúcej filoxére domácich odrôd dovezené až z Ameriky. Tieto pestoval, množil, odpredával, ako dokladá aj inzerát z levických novín z mája 1898.

Venoval sa pravdepodobne aj ovocinárstvu a šľachteniu ovocných drevín. Dokladajú to pamätníci a neskorší majitelia, ktorí spomínajú, že okolo merovskej kúrie bol veľký ovocný sad - tiahol sa od dnešného domu Kováčovcov, Kochmanovcov (prestavaná kúria), až poza domy bývalého Peťkovho domu a Tomanovcov. Tieto pred prestavbou patrili ako hospodárske budovy k majetku kúrie. Dnešný Antušov dom a dom nebohého Milana Kováča vtedy ešte nestáli. V sade boli chodníčky vysypané štrkom. Mnohé z jabloní z Fabriciovho sadu ľudia úspešne preštepili a rodia až podnes.

V Merovciach zachovaný hrob Agostona Fabricia a jeho syna Lazára je nielen najstarší hrob v cintoríne, ale vlastne ide aj o hrob posledného z tu žijúcich zemanov – majiteľa zemianskej kúrie v Merovciach.

Na náhrobnom kameni je nápis:

toth lipcse (Slovenská Ľupča)

Fabricius Agoston
1828 – 1904

Fabricius Lazár
1876 - 1898

Hrob Agostona Fabriciusa a jeho syna Lazára v cintoríne v Merovciach.

Vážení čitatelia.

Veríme že sme Vás našim článkom a autentickými fotografiami upútali. Možno ste ani netušili o existencii rodiny FABRICIUS v našom mestečku Dudince v časti Merovce. Osud rodiny, ktorá tu prežila istý čas svojho života nebol vždy šťastný, mnohokrát ich zastihol smútok pri strate rodinných príslušníkov, či majetku. Určite ste sa pozastavili nad životnými príbehmi detí Agostona Fabricia. Prostredníctvom obrázkov sme sa na okamih mohli preniesť do času minulého...

Mesto Dudince v mene primátora PaedDr. Dušana Strieborného vyjadruje poďakovanie pani Helene Tomanovej, obyvateľke mesta Dudince, žijúcej v časti Merovce za poskytnutie informácií a fotografií uverejnených v článku. Ďakujeme za jej neutíchajúci entuziazmus, vytrvalosť, rozhovory a čas, ktorý téme venovala s cieľom zachovať historické dedičstvo mesta Dudince pre budúce generácie.

